

---

de 'moderne' wetenschapstheorie dat deze beide vakken kerkelijk waren en niet aan een universiteit thuishoorden. Over de eventuele aanvulling van de universitaire theologie door een kerkelijke kweekschool liet Fock zich echter niet uit. Kennelijk dacht hij dat de hervormde kerk genoeg zou nemen met het 'vrij theologisch wetenschappelijk onderwijs' aan de universiteit. Focks wetsontwerp kwam niet verder dan de rapportage.

Het derde voorstel, dat in 1874 werd ingediend door de liberaal C. Geertsema, was nog sterker gestempeld door de 'moderne' wetenschapstheorie. Geertsema wilde de faculteit van theologie vervangen door een faculteit van godsdienstwetenschap, waarin 'de geschiedenis der godsdiensten en godgeleerde stelsels, de geschiedenis van de godsdienstige leerstellingen, de uitlegging en geschiedenis van de oorkonden van de godsdienst en de wijsbegeerte van de godsdienst' onderwezen zouden worden. Stellig volgde Geertsema daarbij het Leidse concept van de omzetting van de theologische faculteit in een van godsdienstwetenschap. Wel voelde hij zich verplicht de hervormde kerk in de gelegenheid te stellen een kweekschool te openen, ook al hoopte hij dat deze alleen zou dienen als aanvulling op de godsdienstwetenschappelijke faculteit. De rapporteurs deelden echter het optimisme van Geertsema niet. Zij begrepen niet dat hij het Leidse concept van godsdienstwetenschap volgde en dachten daarbij alleen aan vakken als godsdienstgeschiedenis en godsdienstwijsbegeerte. Daarom hielden zij zulk een godsdienstwetenschappelijke faculteit niet voor levensvatbaar en adviseerden om de theologische faculteit op te heffen en de disciplines, die Geertsema had genoemd, bij de letterenfakulteit te voegen. De hervormde kerk zou een of meer kweekscholen krijgen. Door de val van de regering kwam ook nu het wetsontwerp niet in de Tweede Kamer.

J. Heemskerk Azn., die na Geertsema Minister van Binnenlandse zaken werd, volgde in december 1874 het advies van de rapporteurs. In het voorjaar van 1875 maakte de Kamer tot Heemskerks ergernis weer rechtsomkeert en pleitten zelfs vele liberalen voor de handhaving van de theologische faculteit als predikantsopleiding voor de hervormde kerk. Op de dogmatiek en de praktische theologie na konden alle vakken gehandhaafd blijven. Deze ommekeer was niet alleen te danken aan de lobby van de hervormde kerk, maar ook aan de angst dat de predikanten, die alleen aan een kweekschool waren gevormd, naar het voorbeeld van A. Kuyper religieus-politieke agitatie zouden bedrijven onder het volk. Niets vreesden de liberalen meer dan religieuze partijgeest. Heemskerk was echter niet bereid de Kamer te volgen en diende daarom in augustus 1875 zijn oude voorstel